

Cinc camins pallaresos farcits d'històries

Jordi Castelló Carretero
Naturalista i tècnic de medi ambient

Allò que diferencia els camins són les històries que han succeït al seu voltant

El Pallars Jussà compta amb una extensa xarxa de camins per descobrir a *plaeret*, un territori desconegut i autèntic a parts iguals. Per fer un tastet de la comarca, us presentem cinc camins pallaresos i algunes de les moltes històries que atresoren.

De camins n'hi ha per tot el món, primer oberts pels animals salvatges en els seus desplaçaments quotidians i més tard traçats pels humans per facilitar la mobilitat i el transport de mercaderies i persones. Ara bé, allò que diferencia els camins i els dona un al·licient per descobrir-los són les històries que han succeït al seu voltant.

Cada camí amaga relats apassionants, carregats d'emocions i sentiments, i tots integren la nostra història col·lectiva. Posar-los en valor és honorar els nostres avantpassats i la seva capacitat de tirar endavant en un context sovint difícil.

On ara hi ha boscos de ribera hi havia una gran zona d'horta que menaven les dones

1. De Tremp a Palau de Noguera, un homenatge a les dones rurals

Abans que s'inaugurés l'itinerari entre Tremp i Palau de Noguera l'any 2007, aquesta zona era una autèntica desconeguda entre la població local. En canvi, avui dia és un dels camins més utilitzats en el lleure veïnal. També forma part de la Ruta dels Llacs, un itinerari de 32 km que al seu pas pel Pallars connecta la Pobla de Segur i Terradets. El que la major part de les persones que transiten per aquest camí no saben és que sota Palau, on ara hi ha boscos de ribera i una vegetació salvatge, fins a principis de la dècada de 1970 hi havia una gran zona d'horta que menaven les dones.

La Pepita, una d'aquestes dones, va néixer l'any 1926 i de ben petita ja baixava pel camí de la font Ferrana fins als horts de Noguera per treballar-hi de valent. Hi anava a buscar aigua en grans gerres i baixava a fer-hi la bugada quan s'havien de rentar peces grans. Les anades i vingudes als horts eren constants. Havia de pujar fins al poble carregada amb pesades tines, amb roba molla o cistells plens de verdura. Un cop havien proveït el rebost, cada setmana carregaven un ruquet i pujaven a peu pel camí de Sant Joan per vendre l'excedent al mercat de Tremp.

Aquest camí, doncs, és un reconeixement a les dones de Palau i de totes les zones rurals, d'aquí i d'arreu del món, que han treballat i encara treballen molt dur i en silenci per tirar endavant les seves famílies.

2. Montllobar, talaia d'estrelles i terra de llops

Des de Tremp una carretera serpentejant s'enfila al coll de Montllobar, a 1.080 m d'alçària. Un cop allà, podem aparcar el vehicle i agafar el camí que puja fins al castell. Quan hi arribem, la panoràmica de la Conca de Tremp, cap a l'est, i del vessant ribagorçà amb el congost de Mont-rebei al fons, cap a l'oest, ens deixarà sense paraules. És una talaia amb molta energia, on hi passen coses màgiques si s'hi va amb predisposició a deixar-se sentir.

S'hi pot anar de dia, però val la pena pujar-hi a la tarda i gaudir de l'últim alè del dia. Tombats a terra, podem veure sortir la lluna plena, descobrir els astres que coronen el cel nocturn, mullar-se amb les pluges d'estels o meravellar-se amb la grandesa de la Via Làctia. Aquest cel és dins l'àmbit territorial Starlight del Montsec, un dels millors llocs del món per fer observació astronòmica i fruit de la llum de les estrelles.

Abans de retornar cap al coll, no deixeu de fer una ullada al vostre voltant. Potser hi descobrireu l'animal mític que va donar nom a aquesta serra, observant-vos des del serrat més alt. El topònim Montllobar ve de *Monte lupare*, una terra de llops, i encara hi queden molts testimonis de la convivència entre la ramaderia extensiva i aquest cànid salvatge. L'esperit dels pastors i els mastins que van guardar els ramats de moltons per aquesta serra, mantenint-los fora de l'abast dels llops, es deixa sentir en aquesta aspra muntanya.

**És una talaia
amb molta
energia, on hi
passen coses
màgiques**

Anna Sastre | Consell Comarcal del Pallars Jussà | @Visitjussa

Anna Sastre | Consell Comarcal del Pallars Jussà | @Visitjussa

3. El Roc de Pessonada, un univers literari

A la Conca de Dalt, hi ha una cinglera que s'aixeca imponent: el Roc de Pessonada. Els seus conglomerats eocènics s'encenen moltes tardes, quan el sol ponent la il·lumina, fet que li ha valgut el nom de Roca Roia. Per bé que de lluny sembla una paret vertical, en realitat és plena de feixes i replans més o menys connectats i carregats d'històries. Si li fem la volta, podrem experimentar-ne algunes d'allò més impressionants, igual que les vistes que tindrem des de la part més alta.

Enfilats per l'Escalrot, la canal de roca que ens permet ascendir ràpidament des del poble de Pessonada fins al capdamunt del Roc, hem de parar bé l'orella i potser escoltarem les veus dels soldats que van equipar aquest camí vertical. El front de la Guerra Civil Espanyola va aturar-se al Pallars Jussà durant vuit interminables mesos. Al Roc de Pessonada hi havia parapetats els soldats nacionals, des d'on controlaven l'estratègica muntanya de Sant Corneli i dirigien els projectils d'artilleria que sembraven la mort a tota la vall de Carreu.

**Al Roc hi havia
els soldats
nacionals i,
des d'allà,
sembraven la
mort a la vall
de Carreu**

Quan arribem dalt del Roc s'obre una panoràmica privilegiada de la Conca. Als nostres peus s'estén l'univers literari del Pep Coll, escriptor fill de Pessonada, que recrea a la perfecció la societat rural de la primera meitat del segle XX en un món en transformació. Una època en què la canalla guardava els últims escamots de cabres grimpan pel Roc, o feien de bovers en algun bancal proper, tot vivint en un contacte estret amb la natura i els seus cicles.

Avui dia tot això ha quedat en l'oblit. Ens acostem al Roc a fer exercici, a connectar amb un territori salvatge a les portes del Boumort. Allí, coronats pel vol dels voltors i algun trenclòs, notem l'energia d'aquest indret tan potent. I en obrir la ment, sentirem el batec de les moltes històries que atresora...

L'esperit d'aquells homes que van creuar el país per guanyar-se el jornal encara és ben viu

4. Roca Regina, vertigen envoltats de natura salvatge

La verticalitat de Roca Regina, amb una paret de 325-375 metres d'alçària, i la seva situació al cor del Montsec generen tal sensació de vertigen i immersió en la natura salvatge que no deixen indiferent ningú. Un espai ple d'històries d'interacció entre humans i natura, com les dues que tot seguit presentem.

Entre les dècades de 1950 a 1980, van arribar al Pallars Jussà els *pineros*, homes vinguts d'arreu de l'Espanya rural que van repoblar amb pins unes 30.000 hectàrees. Les pinedes que creixen a l'obaga de Roca Regina, com a bona part de la comarca, les van plantar ells per frenar la forta erosió del sòl, en una època amb un paisatge totalment desforestat. L'esperit d'aquells homes de camp que van creuar el país per guanyar-se el jornal encara és ben viu a les serres pallareses. Només cal recórrer els camins que les travessen per escoltar les seves veus, cançons, crits... que van canviar radicalment el paisatge.

Molts anys abans dels *pineros*, el Montsec era terra de frontera amb el món musulmà. Som al segle XI i una protagonista clau va ser Arsenda i el seu marit Arnau Mir de Tost. Tot i no ser noble, era una dona culta i emprenedora. Una parella que, en nom del comte d'Urgell, van conquerir aquestes terres i van ordenar el territori tal com el veiem ara: van edificar castells, esglésies i hospitals i van propiciar la creació de molts assentaments humans i dels camins que els unien.

Encara avui es pot veure el camí més emblemàtic que van fer construir, el que travessava Terradets aferrat amb pedra a les parets del congost, i els ponts que creuaven el riu. Va estar operatiu fins a principis del segle XX, quan es va obrir la carretera per portar el material utilitzat en la construcció de les noves infraestructures hidroelèctriques.

Jordi Tutusaus

Anna Sastre | Consell Comarcal del Pallars Jussà | @Visitjussa

5. El camí del Carrilet i el passat hidroelèctric

També conegut com la via verda de la Vall Fosca, el Carrilet ressegueix els 6 km de l'antic traçat del ferrocarril que unia l'estany Gento amb la cambra d'aigües de la central de Capdella. Aquest camí, situat a 2.140 metres d'alçària i a les portes del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, forma part d'una de les georutes del Geoparc Orígens.

Per arribar-hi podem agafar el telefèric (operatiu de juliol a setembre) que uneix el pantà de Sallente amb l'estany Gento, o pujar caminant per la canal de Pigolo des de la presa, en una ascensió de gairebé 2 km i uns 400 m de desnivell. Recórrer aquest camí ens transporta a principis del segle passat, quan la Vall Fosca es va transformar radicalment amb l'arribada de l'empresa Energía Eléctrica de Cataluña. En vint-i-tres mesos, quatre mil treballadors van ser capaços d'aixecar unes obres titàniques.

El Carrilet va començar a funcionar l'any 1911 i transportava el personal i el material per a la construcció del complex hidroelèctric de Capdella, la primera gran central del país. El que ara és un agradable passeig per un paisatge d'alta muntanya modelat per les glaceres, en aquella època era un lloc on guanyar-se el jornal, calçats amb espadenyes de roba i abrigats amb una americana de vellut ratllat.

Si quan camineu entre les travesses de la via us connecteu amb l'espai, de ben segur que notareu tota l'energia que s'hi va moure fa un segle. Sentireu el soroll de la locomotora travessant els túnels, la vibració sota els vostres peus cada cop que detonaven els explosius amb què perforaven la muntanya per comunicar els estanys entre ells, o les veus d'aquells homes endurits per una feina i unes condicions meteorològiques extremes. Un autèntic viatge en el temps.

El camí ens transporta al segle passat, quan la Vall Fosca es va transformar radicalment